

ANALELE UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI - SERIA DREPT

Aspecte controversate în materia unității și pluralității de infracțiuni¹**Conf. univ. dr. Cristian Mitrache***Facultatea de Drept, Universitatea din București*

Rezumat: *Renunțarea la cerința ca actele de executare din cadrul infracțiunii continuate să fie îndreptate împotriva aceluiași subiect pasiv este de preferat deoarece păstrează tradiția reglementării din dreptul nostru penal și conduce la o mai blândă sancționare a făptuitorului prin lărgirea sferei de incidență a infracțiunii continuate.*

Nu este posibilă aplicarea unei pedepse mai ușoare pentru întreaga infracțiune continuată decât cea aplicată inițial pentru o parte din actele de executare și în raport cu care nu au fost reținute cauze de atenuare.

Recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată ar trebui să fie posibilă și în cazul în care hotărârea inițială a fost de renunțare la aplicarea pedepsei ori de amânare a aplicării pedepsei chiar dacă acestea nu sunt soluții de condamnare.

Având în vedere că în sistemul Codului penal în vigoare nu mai există reabilitare fără termen, s-ar putea susține că ar fi suficientă doar precizarea ca noua infracțiune să fie săvârșită „până la împlinirea termenului de reabilitare”, iar prevederea „până la reabilitare” ar părea fi de prisos.

Cuvinte cheie: *infracțiunea continuată, recalcularea pedepsei, circumstanțe atenuante, recidivă postexecutorie, reabilitare.*

Controversial aspects in the matters of unity and plurality of crimes

Abstract: *The waiver of the requirement that the acts of the continuing offence must be directed against the same passive subject is preferable because it preserves the tradition of the regulation of our criminal law and leads to a milder sanctioning of the perpetrator by broadening the incidence of the continuing crime.*

It is not possible to enforce a smaller penalty for the entire continued offence than that originally applied for part of the acts of execution and in relation with no causes of mitigation were observed.

Recalculation of the penalty for the continuing offence should also be possible if the original judgment was to waive the penalty or postpone the application of the penalty, even though they are not criminal convictions.

As in the system of the Criminal Code in force there is no longer a rehabilitation without a time condition, it could be argued that it would be enough just to specify that the

¹ Prezentul articol are la bază intervenția autorului în cadrul Conferinței, „10 ani de la intrarea în vigoare a Codurilor penale”, desfășurată la Facultatea de Drept, Universitatea din București, în zilele de 1-2 februarie 2024.

new offence should be committed “until the deadline for rehabilitation is fulfilled”, and the provision “until the rehabilitation” would seem superfluous.

Key words: *continuing offence, recalculation of the penalty, circumstances of mitigation, post-executory relapse, rehabilitation.*

În materia unității și pluralității de infracțiuni, doctrina penală și practica judiciară ulterioare intrării în vigoare a Codului penal² au cunoscut numeroase opinii și soluții care au primit deja rezolvări în cea mai mare parte convingătoare.

Nu mi-am propus, firește, să le trec în revistă pe toate, date fiind cerințele unui astfel de eveniment pe care îl marcăm, respectiv împlinirea unui deceniu de la intrarea în vigoare a noii legislații penale și procesual penale.

I. CÂTEVA REFLECȚII PRIVIND INFRAȚIUNEA CONTINUATĂ

Infrațiunea continuată este o formă a unității legale creată de legiuitor din considerente de politică penală având în vedere legăturile foarte strânse între acțiunile ori inacțiunile comise de aceeași persoană la intervale de timp diferite prin care se realizează conținutul aceleiași infracțiuni pe baza aceleiași rezoluții infracționale.

La intrarea în vigoare a actualului Cod penal (după cum se cunoaște) în dispozițiile art. 35 alin. 1 se prevedea că „*Infrațiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții și împotriva aceluiași subiect pasiv, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni*”. Sunt de acum cunoscute discuțiile și argumentele pro și contra în legătură cu noutatea introdusă în C.pen., privind condiția unității de subiect pasiv, precum și Decizia Curții Constituționale a României nr. 368/30 mai 2017³ care a declarat neconstituțională sintagma „*și împotriva aceluiași subiect pasiv*”, ca și modificarea realizată de Parlament prin Legea nr. 200/2023⁴ care a eliminat din textul art. 35 alin. 1 C.pen. prevederea evocată mai sus.

Consider că renunțarea la condiția unității de subiect pasiv și astfel revenirea la reglementarea infracțiunii continuate astfel cum a fost în legislația penală anterioară este mai bună, chiar dacă această soluție nu este pe deplin împărtășită în doctrina penală, deoarece corespunde motivelor care au stat la baza reglementării infracțiunii continuate, este păstrată tradiția reglementării de la noi și așa putea spune corespunde orientării descreșterii represivului în epoca modernă.

În adevăr, când în reglementarea unor instituții de drept penal există opțiuni de atenuare a represivului, așa cum a fost concepută reglementarea infracțiunii continuate în Codul penal⁵ 1969, condiția nou introdusă privind unitatea de subiect pasiv avea drept consecință restrângerea incidenței infracțiunii continuate și lărgirea sferei de cuprindere a concursului de infracțiuni ce implică agravarea obligatorie a pedepsei pentru pluralitatea actelor de executare respective.

² Legea nr. 286/2009 privind Codul penal a fost publicată în M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009. Prin dispozițiile art. 246 din Legea nr. 187/2012 s-a prevăzut ca data de intrare în vigoare a Codului penal să fie 1 februarie 2014.

³ Publicată în M. Of. nr. 566 din 17 iulie 2017

⁴ Publicată în M. Of. nr. 616 din 6 iulie 2023.

⁵ Publicată în Buletinul Oficial al R.S.R. partea I, nr. 79-79bis din 21 iunie 1968.

II. CU PRIVIRE LA RECALCULAREA PEDEPSEI PENTRU INFRAȚIUNEA CONTINUATĂ

În doctrina penală⁶ s-a discutat ce însemnătate poate avea prevederea din art. 37 C.pen. care se referă la recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată sau complexă și care prevede: „*se stabilește o pedeapsă corespunzătoare, care nu poate fi mai ușoară decât cea pronunțată anterior*”. Se poate aprecia că dispoziția este logică, firească și nu trebuie analizată, fiind chiar de prisos. Credem că o astfel de dispoziție nu putea lipsi fiindcă ar putea răspunde la numeroase provocări și tendințe în interpretare.

Considerăm că sintagma „*care nu poate fi mai ușoară decât cea pronunțată anterior*” nu se reduce doar la sensul de o pedeapsă mai mică ce ar desemna doar cuantumul ori durata pedepsei, ci privește inclusiv măsurile de individualizare judiciară privind executarea ei. În acest sens se poate invoca Decizia nr. 11/ 2021 a I.C.C.J. completul pentru soluționarea recursului în interesul legii (RIL)⁷ care a stabilit: „*În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 37 din Codul penal, în ipoteza în care constată existența unei condamnări definitive pentru o infracțiune continuată, instanța investită cu judecarea unor acțiuni sau inacțiuni care intră în conținutul constitutiv al aceleiași infracțiuni va proceda la recalcularea pedepsei ținând seama de infracțiunea săvârșită în întregul ei, va stabili o pedeapsă unică ce nu poate fi mai mică decât cea pronunțată anterior și va dispune anularea formelor de executare emise ca urmare a condamnării anterioare și emiterea unora noi în conformitate cu hotărârea pronunțată sau, după caz, va constata executată pedeapsa*”.

Am putea aprecia că în lipsa unei astfel de dispoziții instanța de judecată ce ar fi recalculat pedeapsa pentru infracțiunea continuată ar fi putut stabili o pedeapsă mai ușoară decât cea stabilită anterior pentru o parte din actele de executare și nu doar dintr-o interpretare arbitrară ori abuzivă, ci determinată de criteriile de individualizare, ca de exemplu reținerea unor circumstanțe atenuante cu ocazia judecării infracțiunii continuate în întregul ei.

În Codul penal anterior (1969) circumstanțele atenuante fie legale, fie judiciare aveau efecte obligatorii foarte întinse și odată reținute impuneau aplicarea unei pedepse sub minimul special. *Spre exemplu*: art. 76 alin. 1 lit. a) C.pen. 1969 prevedea: „*Când minimul special al închisorii este de 10 ani sau mai mare, pedeapsa se coboară sub minimul special, dar nu mai jos de 3 ani*”. Ar fi fost posibil să se întâlnească și astfel de situații la recalcularea pedepsei iar pedeapsa aplicată pentru infracțiunea continuată în întregul ei să fi fost mai ușoară decât cea anterioară, deși evident era avută în vedere o infracțiune care fiind în formă continuată este mai gravă prin numărul de acțiuni sau inacțiuni ce o compun.

Legiuitorul a găsit soluția care îl obligă pe judecător să aplice o pedeapsă ce nu poate fi mai ușoară decât cea anterioară, deși circumstanțele atenuante reținute l-ar obliga. Această soluție s-ar putea întemeia pe un principiu de interpretare, agreeat în doctrina penală, ce privește ipoteza când la reglementarea unei instituții sunt incidente două dispoziții, una generală și una specială, specialul derogă de la general. În ipoteza analizată se observă că ambele reglementări, cea privind recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată și cea privind efectele circumstanțelor atenuante sunt în partea generală a Codului penal. Apreciem că prevederile privind recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată sunt dispoziții speciale pentru această instituție și vor deroga de la dispozițiile generale privind

⁶ C-tin. Mitrache, C. Mitrache, Drept penal român – partea generală, Editura Universul Juridic, ediția a V-a revăzută și adăugită, București, 2023, pp. 322 și urm.

⁷ Publicată în M.Of. nr. 909 din 22 septembrie 2021.

efectele circumstanțelor atenuante. Este adevărat că potrivit dispozițiilor din art. 76 C.pen., efectele de atenuare ale circumstanțelor atenuante nu mai sunt aceleași cu cele din Codul penal anterior, dar aceasta nu înseamnă că sintagma „care nu poate fi mai ușoară decât cea pronunțată anterior” devine de prisos.

În doctrina penală⁸ apărută sub incidența Codului penal anterior s-a apreciat că de la dispozițiile privind recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată prevăzută în art. 43 C.pen. 1969 exista o situație în care prin derogare de la aceste prevederi instanța chemată să aplice o singură pedeapsă pentru întreaga activitate infracțională poate stabili o sancțiune mai ușoară decât cea pronunțată anterior pentru unele dintre actele de executare ale infracțiunii continuate, în ipoteza intrării în vigoare a unei *legi penale mai favorabile* după rămânerea definitivă a hotărârii pentru primele acte de executare, dar mai înainte de judecarea infracțiunii continuate în întregul ei. Deoarece la data intrării în vigoare a legii noi nu se pronunțase încă o hotărâre definitivă pentru întreaga infracțiune continuată, cauza trebuie considerată în curs de judecată, iar dispozițiile aplicării legii penale mai favorabile trebuie să-și producă efectele. Considerăm că sunt argumente convingătoare pentru susținerea acestei opinii dar care nu poate fi privită ca o excepție de la aplicarea cu prioritate a dispozițiilor privind recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată. O astfel de soluție este justificată de incidența legii penale mai favorabile – principiul de drept penal prevăzut și în Constituție care admite retroactivitatea legii penale mai favorabile.

A fost exprimată și opinia⁹ că, pentru identitate de rațiune, pe lângă derogarea de la aplicarea dispozițiilor privind recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată să fie promovată și o altă derogare, când în structura noilor acțiuni sau inacțiuni descoperite, componente ale infracțiunii continuate, s-ar reține *împrejurări cu valoare atenuantă care se răsfrâng asupra întregului ansamblu*.

Considerăm că ipotezele arătate sunt diferite și nu pot avea aceeași soluție. În cazul incidenței circumstanțelor atenuante legea penală este aceeași atât la momentul judecării pentru o parte din actele de executare cât și la momentul judecării infracțiunii continuate în întregul ei.

Deși dispozițiile art. 37 C.pen. se referă la existența unei condamnări definitive inițiale pentru o infracțiune continuată sau complexă, acest text ar trebui aplicat pentru identitate de rațiune și în cazul în care condamnarea inițială rămasă definitivă a fost pronunțată cu reținerea unei alte forme de unitate a infracțiunii decât cea continuată ori complexă, s-a apreciat întemeiat în doctrina penală¹⁰. De exemplu, a fost pronunțată inițial o condamnare definitivă pentru o infracțiune simplă, iar ulterior cel condamnat este judecat pentru alte acțiuni sau inacțiuni care intră în conținutul infracțiunii pentru care a fost condamnat inițial și care astfel devine continuată.

⁸ V. Papadopol, D. Pavel, *Formele unității infracționale în dreptul penal român*, Casa de editură și presă „Șansa”, București 1992, p. 182.

⁹ M.I. Michinici, M. Dunea în T. Toader (coordonator), *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, 2014 p. 100; M.I. Mărculescu-Michinici, M. Dunea, *Drept penal. Partea generală. Curs teoretic în domeniul licenței (I)*, Editura Hamangiu 2107, p. 734

¹⁰ M.I. Michinici, M. Dunea în T. Toader (coordonator), *op. cit.*, p. 100. A se vedea și M.I. Mărculescu-Michinici, M. Dunea, *Drept penal. Partea generală, op. cit.*, p. 734.

III. MĂSURILE DE INDIVIDUALIZARE A EXECUTĂRII PEDEPSEI STABILITE ÎN URMA RECALCULĂRII PEDEPSEI PENTRU INFRAȚIUNEA CONTINUATĂ

Măsurile de individualizare a executării pedepsei stabilite în urma recalculării acesteia pentru infracțiunea continuată în întregul ei nu pot conduce la o situație mai ușoară decât cea anterioară. De exemplu, dacă pedeapsa inițială la închisoare fusese dispusă cu executare, în urma recalculării acesteia nu poate fi suspendată executarea sub supraveghere.

Prezentăm în continuare unele ipoteze teoretice privind recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată și incidența măsurilor de individualizare a executării pedepsei.

1. Incidența dispozițiilor art. 37 C.pen. în ipoteza în care inițial pentru infracțiunea continuată se dispusesese măsura renunțării la aplicarea pedepsei (art. 80 C.pen.) și ulterior persoana față de care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei este judecată pentru alte acțiuni sau inacțiuni ce fac parte din conținutul aceleiași infracțiuni continuate.

Într-o opinie s-ar putea susține că dispozițiile art. 37 C.pen. care prevăd recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată nu sunt aplicabile fiindcă se referă la un condamnat definitiv și la o pedeapsă pronunțată, ori în cazul măsurii renunțării la aplicarea pedepsei nu se pronunță o pedeapsă și măsura nu reprezintă o condamnare.

Într-o altă opinie s-ar putea susține că dispozițiile art. 37 C.pen. privind recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată ar putea fi aplicate chiar dacă hotărârea pentru o parte din acțiunile sau inacțiunile acesteia a constat în renunțarea la aplicarea pedepsei.

În susținerea opiniei că dispozițiile privind recalcularea pedepsei pentru întreaga infracțiune continuată este posibilă și în cazul analizat pot fi invocate și dispozițiile art. 585 alin. (1) lit. d) din C.pr.pen. care pot avea în vedere și situația în care, la punerea în executare a unei hotărâri pronunțată pentru o parte din actele de executare ce fac parte din conținutul unei infracțiuni continuate, se constată pe baza unei alte hotărâri definitive (cuprinzând soluția renunțării la aplicarea pedepsei) îndeplinirea condițiilor infracțiunii continuate pentru toate actele de executare reținute anterior prin cele două hotărâri definitive.

Instanța chemată să recalculeze pedeapsa pentru infracțiunea continuată în întregul ei va stabili o pedeapsă care nu poate fi mai ușoară – am putea preciza – decât cea mai grea dintre pedepsele stabilite pentru părți din infracțiunea continuată.

Chiar dacă hotărârea judecătorească pronunțată anterior pentru o parte din actele de executare este de renunțare la aplicarea pedepsei (nefiind vorba despre o persoană condamnată), considerăm că dispozițiile art. 37 C.pen. rămân aplicabile deoarece acestea prevăd obligativitatea pronunțării unei singure pedepse pentru întreaga infracțiune continuată. Această necesitate de pronunțare a unei singure pedepse pentru o infracțiune (indiferent de forma unității) decurge și din principiul că pentru o infracțiune nu poate exista decât o singură răspundere penală și o singură pedeapsă. Sintagma „cel condamnat” din cuprinsul art. 37 C.pen. nu ar trebui avută în vedere *ad literam*, ci ar trebui interpretată având în vedere finalitatea dispozițiilor privind recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată și anume necesitatea unei singure pedepse pentru infracțiunea continuată. O altă interpretare în care s-ar ajunge la neaplicarea dispozițiilor art. 37 C.pen., în ipoteza de mai sus, ar conduce la o situație de neacceptat ca pentru o singură infracțiune continuată să rămână două hotărâri definitive ca și cum am fi în prezența mai multor infracțiuni.

2. În ipoteza când prin hotărârea pronunțată anterior se dispusese, fie amânarea aplicării pedepsei, fie suspendarea executării pedepsei sub supraveghere ori liberarea condiționată, recalcularea pedepsei potrivit art. 37 C.pen. este posibilă. Chiar dacă hotărârea pronunțată anterior pentru o parte din actele de executare este de amânare a aplicării pedepsei (nefiind o soluție de condamnare) dispozițiile art. 37 C.pen. rămân aplicabile pentru motivele arătate mai sus și care au avut ca ipoteză pronunțarea, pentru o parte din actele de executare ale unei infracțiuni continuate, a unei hotărâri de renunțare la aplicarea pedepsei.

Soluția la care s-ar ajunge în astfel de cazuri ar putea fi: menținerea pedepsei în același quantum ori stabilirea unei pedepse mai mari, dar păstrând aceeași modalitate de individualizare ca cea dispusă anterior sau menținerea pedepsei în același quantum ori stabilirea unei pedepse mai mari dar dispunerea unei măsuri de individualizare mai severă pe care instanța o consideră corespunzătoare.

IV. CU PRIVIRE LA RECIDIVA POSTEXECUTORIE

Recidiva postexecutorie există când după executarea sau considerarea ca executată a unei pedepse cu închisoarea mai mare de un an și până la reabilitare sau împlinirea termenului de reabilitare condamnatul săvârșește din nou o infracțiune cu intenție sau cu intenție depășită pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de un an sau mai mare. Există de asemenea recidivă și în cazul în care pedeapsa aplicată anterior ori pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită din nou este detențiunea pe viață.

Agravarea pedepsei în cazul recidivei a fost justificată pe ideea de perseverență infracțională a condamnatului. S-a agreat ideea că perseverența pe cale infracțională a condamnatului nu ar mai necesita un tratament penal mai sever dacă o perioadă de timp fostul condamnat nu a mai săvârșit alte infracțiuni și are vocație pentru a fi reabilitat și integrat în societate.

Una din modalitățile recidivei este recidiva temporară dedusă din dispozițiile art. 41 C.pen. care prevăd că există recidivă când după executarea unei pedepse ori stingerea executării unei pedepse și până la reabilitare sau împlinirea termenului de reabilitare condamnatul săvârșește din nou o infracțiune în condițiile legii.

Încetând efectele condamnării anterioare în urma reabilitării nu mai subzistă ideea de perseverență infracțională și o infracțiune comisă ulterior reabilitării nu mai poate fi considerată ca fiind săvârșită în stare de recidivă. Mai mult, nu numai obținerea reabilitării sau intervenția reabilitării (în cazul reabilitării de drept) pentru condamnarea anterioară înlătură starea de recidivă pentru infracțiunea comisă din nou, ci și împlinirea termenului de reabilitare, s-a prevăzut expres în Codul penal.

Prevederea unui termen, ce curge de la executarea unei pedepse sau de la stingerea executării acesteia prin modalitățile prevăzute de lege, până la care săvârșirea unei noi infracțiuni, în condițiile legii, justifică ideea unui tratament penal mai aspru, o întâlnim în toate codurile penale române moderne. Menționăm că în codurile penale din 1865 și 1937 erau prevăzute termene fixe în raport cu condamnarea anterioară și natura pedepsei aplicate. Astfel era prevăzut un termen de 10 ani pentru pedepsele criminale și 5 ani pentru pedepsele corecționale.

În Codul penal din 1969 și în actualul Cod penal legiuitorul a condiționat existența recidivei temporare de un termen variabil în care să de comită noua infracțiune și anume cel

prevăzut pentru reabilitare. Acest termen diferă în funcție de felul, durata pedepsei și măsura de individualizare a executării acesteia.

În doctrina penală s-a arătat că atât în Codul penal actual cât și în Codul penal anterior caracterul temporar al recidivei are în vedere două ipoteze (momente) până la care săvârșirea unei noi infracțiuni conduce la reținerea stării de recidivă: (i) până la reabilitare sau (ii) până la simpla împlinire a termenului de reabilitare. În Codul penal anterior prevederea ipotezei până la reabilitare se justifica fiindcă reabilitarea putea interveni și fără existența unui termen cum era cazul reabilitării de drept ce avea loc, de exemplu, pentru pedeapsa închisorii executată într-o închisoare militară sau la împlinirea termenului de încercare pentru pedeapsa a cărei executare fusese suspendată (cazuri speciale de reabilitare de drept). Cum în sistemul Codului penal în vigoare nu mai există reabilitare fără termen, s-a apreciat în doctrina penală că ar fi suficientă doar ipoteza ca noua infracțiune să fie săvârșită *până la împlinirea termenului de reabilitare*, iar ipoteza *până la reabilitare* ar fi de prisos. Apreciem că s-ar putea găsi o justificare pentru ipoteza *până la reabilitare* pe care o prevede actualul Cod penal fiindcă după intrarea în vigoare a acestuia la 1 februarie 2014, pe o perioadă de câțiva ani efectele reabilitării de drept intervenită în cazurile speciale prevăzute în Codul penal anterior nu pot fi înlăturate în raport cu materia pe care o analizăm, de existență sau nu, a stării de recidivă postexecutorie. Legiuitorul putea opta pentru reglementarea doar a ipotezei *până la împlinirea termenului de reabilitare*, considerând că reabilitarea oricum presupune îndeplinirea condiției împlinirii termenului de reabilitare, dar apreciem că ar fi fost necesar ca în legea de punere în aplicare a Codului penal să se prevadă o soluție pentru situațiile tranzitorii în această materie.

O altă ipoteză ce privește condițiile de existență ale recidivei postexecutorii este aceea a *reținerii stării de recidivă postexecutorie, în situația în care infracțiunea a fost comisă după împlinirea termenului de reabilitare, însă în interiorul acestui termen a mai fost comisă o altă infracțiune, pentru care nu s-a pronunțat o hotărâre definitivă*.

Această problemă a fost examinată la întâlnirea președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și Curților de Apel din 15-16 noiembrie 2023 și consemnată într-o minută¹¹ în care s-a reținut că nu poate fi reținută starea de recidivă postexecutorie ca urmare a întreruperii termenului de reabilitare prin săvârșirea unei infracțiuni atât timp când aceasta nu a fost calificată ca atare printr-o hotărâre judecătorească definitivă. Considerăm întemeiată această opinie, formulată de către Institutul Național al Magistraturii și care a fost agreată de către participanți în cadrul întâlnirii evocate.

Credem că astfel cum a fost enunțată problema nu este la adăpost de obiecții fiindcă se referă la două situații juridice ce se exclud. Nu se poate susține că noua infracțiune se săvârșește după împlinirea termenului de reabilitare și totodată să se menționeze că în interiorul acestui termen a mai fost comisă o altă infracțiune pentru care nu s-a pronunțat o hotărâre definitivă. În mod evident termenul de reabilitare nu avea cum să se împlinească din moment ce se menționează că în interiorul acestuia s-a comis o infracțiune.

Pentru o deplină înțelegere a problemei considerăm că se mai pot adăuga unele precizări. În problema pe care o analizăm termenul de reabilitare nu se împlinise până la data săvârșirii infracțiunii ce formează al doilea termen al recidivei postexecutorii deoarece în interiorul lui se săvârșise o infracțiune. Întreruperea cursului termenului de reabilitare prin comiterea unei infracțiuni trebuie să fie urmarea constatării că fapta comisă este infracțiune

¹¹ <https://inm-lex.ro/wp-content/uploads/2023/12/Minuta-intalnire-judecatori-penal-15-16-noiembrie-2023-Bucuresti.pdf> (site consultat la 19.03.2024)

printr-o hotărâre definitivă. Cum până la data judecării infracțiunii comise ulterior celei săvârșite în cursul termenului de reabilitare nu exista o hotărâre definitivă care să califice fapta ca infracțiune și drept consecință termenul de reabilitare să nu se împlinescă, starea de recidivă nu putea fi reținută.

Cred că în sprijinul acestei argumentări ar putea veni distincția care se poate face între *momentul nașterii* stării de recidivă și *momentul constatării* existenței recidivei. General vorbind recidiva ia naștere în momentul comiterii din nou a unei infracțiuni, dar constatarea existenței acesteia are loc ulterior cu ocazia judecării ei și ținând seama de dispozițiile eventual incidente ce privesc fie primul termen al recidivei, fie al doilea termen. În problema analizată constatarea existenței recidivei are loc după stabilirea incidenței condiției dacă infracțiunea a fost săvârșită până la împlinirea termenului de reabilitare. Or termenul de reabilitare nu se împlinește dacă în interiorul lui se comite o infracțiune care poate fi comisă cu intenție sau din culpă, efectul fiind același. Pentru ca termenul de reabilitare să nu se împlinescă (să se întrerupă) ca urmare a săvârșirii unei noi infracțiuni este necesară constatarea acesteia printr-o hotărâre definitivă.

CONCLUZII

În articol sunt prezentate câteva aspecte controversate privind infracțiunea continuată și recidiva postexecutorie. Cu privire la condițiile de existență ale infracțiunii continuate a fost exprimată opinia că renunțarea la cerința ca actele de executare să fie îndreptate împotriva aceluiași subiect pasiv este de preferat deoarece păstrează tradiția reglementării din dreptul nostru penal și conduce la o mai blândă sancționare a făptuitorului prin lărgirea sferei de incidență a infracțiunii continuate.

Dispozițiile art. 37 C.pen. privind recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată au caracter special în raport cu alte dispoziții ce privesc atenuarea pedepsei. Astfel nu ar mai fi posibilă aplicarea unei pedepse mai ușoare pentru întreaga infracțiune continuată decât cea aplicată inițial pentru o parte din actele de executare și în raport cu care nu au fost reținute cauze de atenuare. De la regula neaplicării unei pedepse mai ușoare decât cea stabilită anterior, în cazul recalculării pedepsei pentru infracțiunea continuată nu pot exista excepții sau derogări. Când după rămânerea definitivă a hotărârii pentru primele acte de executare și până la recalcularea pedepsei pentru întreaga infracțiune continuată intră în vigoare o lege penală mai favorabilă pedeapsa se va aplica în condițiile legii noi mai favorabile și va putea fi mai ușoară decât cea aplicată potrivit legii vechi.

Recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată ar trebui să fie posibilă și în cazul în care hotărârea inițială a fost de renunțare la aplicarea pedepsei ori de amânare a aplicării pedepsei. Dispozițiile art. 37 C.pen. nu ar trebui interpretate *ad literam*, ci ar trebui avută în vedere finalitatea dispozițiilor privind recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată și anume necesitatea unei singure pedepse pentru infracțiunea continuată.

Legiuitorul actualului Cod penal a prevăzut o dublă condiție cu privire la momentul săvârșirii noii infracțiuni pentru ca aceasta să poată eventual conduce la nașterea stării de recidivă postexecutorie și anume (i) până la reabilitare sau (ii) până la împlinirea termenului de reabilitare. Cum în sistemul Codului penal în vigoare nu mai există reabilitare fără termen, s-ar putea susține că ar fi suficientă doar precizarea ca noua infracțiune să fie săvârșită „până la împlinirea termenului de reabilitare”, iar prevederea „până la reabilitare” ar părea ca fiind de prisos.